

לכה את שבת

עיונים וביאורים בפרשת השבוע

גליון תקל"ד
ערש"ק פרשת תרומה ה'תשע"ו

עובי הכפורת טפח - מנלך?

מדוע היו גביעי המנורה הפוכים?

גניזת הארון לפני חורבן הבית

הוצאה לאור של ספרים

פתח דבר

בעזרה"ת.

לקראת שבת קודש פרשת תרומה, הננו מתכבדים להגיש לקהל שוחרי התורה ולומדי, את קונטרס 'לקראת שבת' (גליון תקלד), והוא אוצר בלום בעניני הפרשה מתוך רבבות חידושים וביאורים שבתורת נשיא ישראל ומנהיגו, כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש זצוקלה"ה נבג"מ ז"ע.

וזאת למודעי, שבדרך כלל לא הובאו הביאורים כפי שנאמרו, ואף עובדו מחדש ונערכו ע"י חבר מערכת, ולפעמים בעת העיבוד הושמט ריבוי השק"ט בפרטי הענינים והרחבתם עם המקורות כפי שהם מופיעים במקורם [ובפרט, בנוגע למודור "חידושי סוגיות", שמופיעים כאן רק עיקר נתחי הדברים], ויש להיפך, אשר הביאורים נאמרו בקיצור וכאן הורחבו ונתבארו יותר ע"פ המבואר במקומות אחרים בתורת רבינו. ופשוט שמעומק המושג וקוצר דעת העורכים יתכן שימצאו טעויות וכיו"ב, והם על אחריות המערכת בלבד, ושגיאות מי יבין.

ועל כן פשוט שמי שבידו הערה או שמתקשה בהבנת הביאורים, מוטב שיעיין במקורי הדברים (כפי שנסמנו על-אתר או בתוכן העניינים), וימצא טוב, ויוכל לעמוד בעצמו על אמיתת הדברים.

ויה"ר שנזכה לקיום היעוד "כי מלאה הארץ דעה את ה'", ונזכה לשמוע תורה חדשה, תורה חדשה מאתי תצא, עוד בשנה זו, שמיוחדת בזה שנצטוונו בה "הקהל את העם האנשים הנשים והטף למען ישמעו ולמען ילמדו ויראו את ה' אלוקים, ושמרו לעשות את כל דברי התורה הזאת", במהרה בימינו ותיכף ומיד ממש.

בברכת שבתא טבא,

מכון אור החסידות

קובץ זה יוצא לאור לזכות
הני לומדי ותמכי אורייתא, רודפי צדקה וחסד,
ראשונים לכל דבר שבקדושה
ה"ה האחים החשובים
הרב החסיד ר' ישראל אפרים מנשה
והרב החסיד ר' יוסף משה
וכל בני משפחתם שיחיו
ולזכות אביהם ה"ה הרב החסיד
ר' מאיר שי'
זאיאנץ
ס. פאולו ברזיל
יהי רצון שיתברכו בכל מילי דמיטב מנפש ועד בשר,
ובהצלחה רבה ומופלגה בכל אשר יפנו, תמיד כל הימים

מכון אור החסידות	Or Hachasidus
סניף ארץ הקודש	Head Office
ת.ד. 2033	1469 President St. #BSMT
כפר חב"ד 6084000	Brooklyn, NY 11213
03-738-3734	United States
Likras@likras.org	(718) 534-8673

צוות העריכה וההגהה: הרב לוי יצחק ברוק, הרב משה גורארי,
הרב מנחם מענדל זרוקמן, הרב צבי הירש זלמנוב, הרב שלום חריטונוב, הרב מנחם
טייטלבוים, הרב אברהם מן, הרב יצחק נוב, הרב מנחם מענדל רייצס, הרב אליהו שוויכה

תוכן העניינים

ה. מקרא אני דורש

עובי הכפורת טפח - מנ"ץ?

מדוע פירש רש"י שיעור עובי הכפורת דווקא מה שלא פירש בשאר הכלים? / מה ההכרח לומר שהי' עובי לכפורת? / ביאור הכרח רש"י להביא שיעור עובי הכפורת כי בלי זה יוקשה כיצד יכלה הכפורת העשויה מזהב טהור - שהוא רך בטבעו - לעמוד על הארון

(ע"פ 'תורת מנחה - התוועדות' תשמ"ו ח"ב עמ' 593 ואילך)

ח. פנינים ☪ עיונים וביאורים קצרים

ט. יינה של תורה

"ל"הפוך" את ה"גביע"

מדוע "הפך" הרמב"ם את גביעי המנורה? / מנורה - להפיץ אור וקדושת השכינה בעולם / ההשפעה לעולם השפל ב"פה רחב" ו"הפוך" דווקא

(ע"פ לקוטי שיהות חכ"א עמ' 164 ואילך)

יג. פנינים ☪ דרוש ואגדה

יד. חידושי סוגיות

דין גניזת הארון לפני חורבן הבית

יביא ביאור היעב"ץ במה שהאריך הרמב"ם בתיאור גניזת הארון להכריע דנגזז במקומו, ויקשה דעדיין לא נתבארו הרבה דקדוקים בל' ההלכה / יחדש דלהרמב"ם הארון הוא מצורת הבית עצמו ולא מכליו ועפ"ז מיישב שפיר כללות ההלכה דבזה מבואר איך היתה צורת הבית שלימה אף בבית שני שלא חזר בו הארון

(ע"פ לקוטי שיהות חכ"א עמ' 156 ואילך)

יח. תורת חיים

הוצאה לאור של ספרים

יט. מעשה רב

השתפכות וכחות הנפש

כ. דרכי החסידות

הכתר החסידי

לקראת שבת

כא

החסידות, ומשפיעים הם דבר עיקרי בדרכי החסידות. דרכי החסידים הן קליטת השפע ודרכי החסידות הן זריעת השפע. בזריעה גשמית יודעים אנו שהצלחת הצמיחה תלויה בטיב הקליטה. טיב הקליטה תלוי בזורע. אם הזורע מומחה בעבודת האדמה, שעיקרה הכשרת הקרקע לקלוט את הזרע ולעורר את כוח הצומח, אז תהיה צמיחה מוצלחת. ובמיוחד בנטיעה, הרי זה תלוי בהכשרת הקרקע.

עבודת החסידים היא ענין של נטיעה, שיותר מאשר בזריעה תלויה הצמיחה הרוחנית בעיקרה בקליטה, והקליטה תלויה בעבודת ההכשרה, וזה נעשה רק כאשר הזורע (המשפיע) הוא מומחה בעבודתו ואינו עצל במלאכתו. כשהוא עצל במלאכתו הרי לא זו בלבד שהצמיחה כחושה, אלא גם הפירות הצומחים מנטיעה כזו הם מקולקלים.

למותר להסביר משמעותו של פרי מקולקל, ולאיזה נזקים הוא מביא. לא זו בלבד שאין הוא פועל חיזוק בכוחות הנפש ואברי הגוף, דבר שבא מטיב הפירות, אלא גם גורם כאבים חזקים וחלישות ההתקשרות של כוחות הנפש ואברי הגוף.

עד כמה שפרי גשמי מקולקל גורם לכאבים וחלישות ההתקשרות של כוחות הנפש ואברי הגוף, אין זה בערך כלל לנזק הגדול ולאיבוד כוחות הנפש שגורם פרי רוחני מקולקל. כפי שאנו רואים במוחש את חילול קדושת החסידות שפרי מקולקל חסידי גורם, נוסף על איבוד כוחות עצמו.

ישנן כמה סיבות בהעדר הצמיחה של הנטיעה או בצמיחת פירות מקולקלים. אך, לאמיתו של דבר הרי זה תלוי בנוטע. לא זו בלבד שעל הנוטע להניח כוחות גדולים ביגיעת נפש ויגיעת בשר להכשרת הקרקע שהקליטה תהיה טובה, ולאחר מכן זקוקים לעידור, ניכוש והשקאה, כל דבר בזמנו ובסדר מסודר, מן ההכרח שהנוטע (המשפיע) יהיה מסור ונתון לנטיעה, להשגיח על כל פרט לחוד, ועל כל דבר, אף שאינו נוגע לצמיחה, אלא מביא במדה ידועה הטבה בפרי הצומח - הוא מניח עליו כל הכוחות, שכן טובת הפרי נוגעת לו בנפשו. זהו המשפיע החסידי ("רבי'שער") האמיתי.

(תרגום מלקוטי דיבורים ח"ג עמ' 850 ואילך - ליקוטי דבורים המתורגם ללה"ק ח"ג עמ' 603 ואילך)

דרכי החסידות

שיחות ומכתבים בעניני עבודת ה'
מכ"ק אדמו"ר מוהרי"צ מליובאוויטש זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע

הכתר החסידי

הכתר החסידי בעיירה היה "המשפיע", אתו התייעצו בעניני עבודה, אצלו שאלו עצה איך להיפטר ממדה רעה ואיך להתרגל במדה טובה, באיזו סגולה נוקטים שהתפילה תהיה תפילה, כיצד קוראים שמע שעל המיטה. אצל המשפיע לוקחים סדר הכנה לקראת הליכה אל הרבי ל"יחידות"

הטיפוס החסידי בימים עברו נחלק לכמה דרגות: מורה הוראה חסידי, שו"ב, מלמד, בעל הבית בן תורה, בעל הבית בעל עסק ובעל מלאכה. כל חסיד מהסוגים האמורים למד חסידות בזמנים קבועים, האריכו בתפילה, מהם באריכות גדולה ומהם באריכות ממוצעת וכולם התפללו במתינות, בשבתות וכיומי דפגרא היו מתאספים, מנגנים ניגונים לבביים עמוקים, משוחחים על דרך ההתנהגות הדרושה לחסיד, ומספרים סיפורים שונים מהנהגות הרביים, מהנהגות זקני החסידים ומעניני "יחידות".

הכתר החסידי בעיירה היה "המשפיע", אתו התייעצו בעניני עבודה, אצלו שאלו עצה איך להיפטר ממדה רעה ואיך להתרגל במדה טובה, באיזו סגולה נוקטים שהתפילה תהיה תפילה [אז עס זאל זיך דאוונען], כיצד קוראים שמע שעל המיטה. אצל המשפיע לוקחים סדר הכנה לקראת הליכה אל הרבי ל"יחידות".

המשפיע - הזרע - מומחה בעבודתו

...משפיעים אצל חסידים הם דבר עיקרי בדרכי החסידות. ישנן דרכי החסידים ודרכי

מקרא אני דורש

ביאורים ופירושים בפשוטו של מקרא

עובי הכפורת טפה - מנלן?

מדוע פירש רש"י שיעור עובי הכפורת דווקא מה שלא פירש בשאר הכלים? / מה ההכרח לומר שהי' עובי לכפורת? / ביאור הכרח רש"י להביא שיעור עובי הכפורת כי בלי זה יוקשה כיצד יכלה הכפורת העשוי' מזהב טהור - שהוא רך בטבעו - לעמוד על הארון

א. בפרשתנו מצווה הכתוב אודות עשיית המשכן וכליו. ובתוך הציווי על עשיית הארון, מצווה על עשיית הכפורת, שהיתה מונחת על הארון: "ועשית כפורת זהב טהור, אמתים וחצי ארכה ואמה וחצי רחבה" (כה, יז).

ומפרש רש"י: "אמתים וחצי ארכה - כארכו של ארון, ורחבה כרחבו של ארון, ומונחת על עובי הכתלים ארבעתן; ואף על פי שלא נתן שיעור לעוביה, פירשו רבותינו שהיה עוביה טפה".

ודברי רש"י אלו - שבסוף הדיבור - דורשים ביאור:

(א) ידועה דרכו של רש"י, לפרש את "פשוטו של מקרא" בלבד; ובעניננו - כיון שהכתוב לא פירש את שיעור עובי הכפורת, מדוע רש"י בן מביא זאת? וכי מה יחסר בהבנת הפשט אם לא נדע את עובי הכפורת?

[רש"י בפירושו על התורה לא בא ללמדנו את פרטי עשיית המשכן וכליו - ענין זה שייך ל"ברייתא דמלאכת המשכן"; ואילו ענינו של פירושו רש"י הוא - "אני לא באתי אלא לפשוטו של מקרא". ולכן, ישנם כמה פרטים ב"ברייתא דמלאכת המשכן" שלא הובאו בפירושו רש"י. ואם כן, מהו ההכרח - בפשוטו של מקרא - לפרש את עוביה של הכפורת?]

(ב) מאי שנא עוביה של הכפורת מעוביים של שאר הכלים, כמו: השולחן, שנתפרש

ארכו רוחבו וקומתו ולא נתפרש עוביו; וכן המנורה, שנתפרשו בה כמה וכמה פרטים אבל לא נתפרש עוביו של כל קנה? מדוע איפוא מפרש רש"י דוקא את עוביה של הכפורת?

ג) יתירה מזו: מהו ההכרח בכלל שהיה עובי לכפורת – אולי לא היתה אלא כיסוי דק ביותר שאין לו עובי?!

ד) עוד יש לדקדק בלשון רש"י המתחיל: "ואף על פי שלא נתן שיעור לעוביה", – בתוספת וא"ו – כאילו יש כאן שאלה המתעוררת דוקא בגלל מה שכתב רש"י לפני זה?

ב. ויש לומר בזה, ובהקדים ענין כללי בדרך הלימוד:

כאשר לומדים ענין בתורה, צריכים להזהר לא לשכוח אודות מציאות הדבר בפועל ממש, כי לפעמים יתכן שמרוב הפלפול והשקלא וטריא – שוכחים אודות מציאות הדבר בפועל, ולומדים את הענין כאילו היו מדברים אודות מושג מופשט!

ואותו הדבר הוא גם בלימוד פשוטו של מקרא: שצריכים לקחת בחשבון את מציאות הדברים בפועל ממש;

וגם בעניננו כן הוא:

כשלומדים בפרשתנו העוסקת בעשיית הכלים מ"זהב טהור", ובמיוחד אודות ה"כפורת", הנה בכדי לדעת את הדברים ולא לטעות בהם, צריכים לקחת בחשבון את התכונות של זהב טהור.

ובכן:

זהב טהור מצד טבעו, הוא חומר חלש שאינו יציב; עד כדי כך, שכאשר מייצרים מטבעות של זהב, תכשיטי זהב וכדומה – מערבים בהם כמות מסוימת של שאר מיני מתכות, כדי לשמור על היציבות והחוזק של הדבר.

ומעתה, כאשר יעשו מ"זהב טהור" דף גדול, אמתיים וחצי ארכו ואמה וחצי רחבו, על מנת להניחו ככיסוי "על עובי הכתלים" (שהרי הארון היה חלול מבפנים), עובי קטן ביותר וביותר – הרי מטבע הדברים לא יוכל לשמש ככיסוי יציב, אלא יתכוּפף באמצעו (מפני גודלו) ויפול לתוך הארון!

וכיון שכן, הרי הכרח המציאות הוא שהכפורת לא היתה דקה ביותר, אלא היה לה עובי, שכן רק באופן כזה יכלה לשמור על יציבותה להיות כיסוי לארון.

וזהו איפוא שיעור דברי רש"י:

בתחילה מפרש רש"י את דברי הכתוב שהכפורת "אמתים וחצי ארכה ואמה וחצי רחבה", שאין מדות אלו של ארכה ורחבה "גזירת הכתוב" בלבד (כמו בשאר הכלים שהדיוק במדותיהם הוא מפני הציווי ובעצם היה יכול להיות גם באופן אחר), אלא יש

טלטולים וכיו"ב. ולהתורה וספרי מקום היותר חשוב בבית כאו"א (אפילו כאלה שאינם מבינים הכתוב בהם) ושאר כל הדברים נדחים מפניהם בחפץ ורצון. ולכן עתה [בדורנו], לדעתי, מצוה וחובה על כל המוציאים-לאור ספרים בתורה-ומצות, ביראת שמים וכיוצא בזה – להדפיסם בצורה נוחה לשימוש, לטלטול מדירה לדירה, לחדר ספרים קטן וכו'.

וחסרון כל שהוא בנוחיות השימוש בספר – עלול למנוע כמה אנשים מרכישת הספר והלימוד או הקריאה בו. וגם על אנשים אלו אין לוותר וכמו שנאמר – כי אינך יודע איזה יכשר, ודילמא הוי ליי זרעא מעליא.

(אגרות קודש ח"א עמ' רצד)

זכות הצדיק למוציא ספרו

הנותן מהונו לכתובת והעתק ספרי הצדיק, הרי בכל שעה ושעה שאיש אחד, בקצוי התבל אפילו, ילמוד בספר זה, מעורר הצדיק זכות על האיש שעל ידו נתפרסם הספר...

(אגרות קודש ח"ב עמ' מז)

השתפכות וכלות הנפש

מסופר על הכעל שם טוב, שבכל יום לפני התפלה, הי' נפרד מבני ביתו, כי חשש שמא יגיע למצב של כלות הנפש בתפלתו ולא ישאר בחיים (ראה צוואת הריב"ש סל"ה-מב) זהו שנאמר "ואשפוך את נפשי לפני ה'" (שמואל א, טו), כלומר: כדאי שתהי' השתפכות וכלות הנפש בתפילה, והעיקר שיהי' "לפני הוי"ו".

מעין זה מצינו לגבי נדב ואביהוא, שהי' אצלם "בקרבכם לפני ה' וימותו": מצד גודל קרבנתם ותשוקתם לאלקות, הי' כדאי להם להגיע למצב של כלות הנפש (ראה לקו"ש חכ"ז ע' 119).

כן מצינו שהלויים, שעליהם הי' מוטל להשגיח שלא יכנסו ישראל אל אוהל מועד, היו צריכים להיות בעלי כח (ראה בזה בלקו"ש ח"ח עמ' 51, וש"נ). שכן, אם היום נדחפים (לאו דוקא בשביל לשמוע דברי תורה, אלא גם) בשביל שיריים... ומרוב הדחיפות יכולים להישבר שולחנות וכיו"ב, ויש צורך בבעלי כח לשמור על הסדר – על אחת כמה וכמה בדור ההוא, דור דעה, והיו בדרגת בעלי תשובה (לאחר הסליחה על חטא העגל), שעבודת התשובה היא "בחילא יתיר" – הנה כיון שידעו שכאן צמצם הקב"ה את עצמותו בין בדי הארון, "וועט ער אויסגיין", העיקר שיוכל ליכנס לאוהל מועד.

וכפי שמצינו במתן תורה שיהי' צורך באזהרה מיוחדת שבני ישראל לא יתקרבו להר סיני – "הגבל את ההר וקדושתו".

(ע"פ תורת מנחם חמ"ד עמ' 10 הע' 32)

בהם הכרח המציאות -

"אמתים וחצי ארכה כארכו של ארון, ורחבה כרחבו של ארון, ומונחת על עובי הכתלים ארבעתם". כלומר, כדי שתהיה מונחת על עובי הכתלים ולא תפול בתוך הארון, הכרח המציאות שיהיה ארכה ורחבה כארכו ורחבו של ארון;

ומעתה מתעוררת השאלה בנוגע לשיעור עובי הכפורת, שאף הוא הכרח המציאות, כדי שהכיסוי הדק לא יפול בתוך הארון.

ועל זה ממשיך רש"י: "ואף על פי שלא נתן שיעור לעוביה, פירשו רבותינו שהיה עוביה טפח" - וכך החזיקה הכפורת על עמדה.

תורת היים

מכתבי עצות והדרכות בעבודת השי"ת
בחיי היום יום

הוצאה לאור של ספרים

ביצירה ספרותית נשקפת תכונת נפש המחבר

ידוע מאמר חכמינו ז"ל, שבשלשה דברים האדם ניכר, בכיסו בכוסו ובכעסו. ויש להוסיף, שמי שחונן בלשון עט סופר מהיר, הרי אפשר להכירו גם באופן זה, ואולי עוד בפנימיות יותר, כיון שביצירה ספרותית נשקפת תכונת נפש המחבר והשקפת עולמו.

(אגרות קודש חכ"ז עמ' פב)

לחשוב על הקורא

...למותר להעיר, אשר דבר הנכתב לשני, ועל אחת כמה וכמה לפרסום לחוג רחב, כלומר שכוונתו ומטרתו להשפיע עליו ע"י הפרסום, הרי מה שנוגע הוא רק פירושו של הקורא אותו, ועוד, וזהו העיקר, המסקנות שמסיק ממה שקורא.

...כיון שחננו ה' והוא סופר מצליח. זאת אומרת, שמצא הגישה איך להשפיע על קוראי דבריו, הרי לדעתי עליו לקרוא את המאמר אודותיו מדובר - עוד הפעם. אבל כאילו הוא רק הקורא ולא הכותב, וישער מהי המסקנה של הקורא, כנ"ל. ואם יש מה לתקן, ובאיזה אופן, אם המסקנה מחייבת תיקון. ואולי גם לשתף עמו מי שאינו נוגע בדבר ואין לו דיעה מוקדמת, למען דעת תגובה אובייקטיבית לגמרי.

(מקדש מלך' (הוצאת ספריית אשל, תשנ"ז) ח"כ עמ' 285 ואילך)

ספר נוח לשימוש

תקופתנו היא, לצערנו, לא כדורות הראשונים - שהיתה מנוחה לפי ערך, מבלי

המקדש - מקום השכינה או מקום העבודה?

כותב הרמב"ם בספר המצוות (מ"ע כ) "שצינו לבנות בית הבחירה לעבודה, בו יהי' ההקדשה כו' והוא אמרו ית' ועשו לי מקדש וממשכן" שזה הכלל כולל כו' המנורה והשלחן והמזבח וזולתם, כולם מחלקי המשכן והכל יקרא מקדש". והיינו, שלדעת הרמב"ם, עשיית כלי המשכן לא נמנו כמצוות בפני עצמן, כי הם חלק ממצוות בנין בית המקדש.

וחלק עליו הרמב"ן (השגות למהמ"צ מ"ע לג) וכתב "שאינן הכלים חלק מן הבתים". ומה שלא נמנו עשיית הכלים כמצוות בפני עצמן הוא מפני שעשיית הכלים הם הכשר מצוה לעבודה הנעשית בהם, ונכלל במצוות העבודה בכל כלי.

ויש לומר שפלוגתתא זו בגדר כלי המשכן תלוי' היא בפלוגתתם בעיקרן גדרו של בית המקדש. דהנה, בגדר בית המקדש והמשכן מצינו ב' דברים כלליים: א. הוא מקום השראת השכינה. ב. הוא מקום העבודה (שעיקרה עבודת הקרבנות).

ומצינו שנחלקו הרמב"ם והרמב"ן מהו עיקר התכלית במקדש. לדעת הרמב"ן (בפירושו ריש פרשתנו) "עיקר החפץ במשכן הוא מקום מנוחת השכינה" - ענין הא'. משא"כ להרמב"ם (ריש ה' בית הבחירה) עיקר בית המקדש הוא שיהי' "בית לה' מוכן להיות מקריבים בו הקרבנות" - ענין הב'.

ועפ"ז מובנת בפשטות פלוגתתם בגדר הכלים: להרמב"ם שעיקר המקדש הוא העבודה בו, נכללו עשיית הכלים במצוות בנין המקדש, כי בלי "כלי העבודה", אין הבית "מוכן להיות מקריבים בו הקרבנות" ולעשות בו העבודה. משא"כ להרמב"ן, שעיקר המקדש הוא השראת השכינה בו "אין הכלים חלק מהבתים", כי הכלים, שענינם לעבוד בהם עבודות המשכן אינן עיקרו של הבית, ובמילא לא נכללו עשיותיהם במצוות עשיית המקדש.

מאינן הי' להם שש במדבר?

וזאת התרומה אשר תקחו מאתם גו' ושש

ושש - הוא פשתן
(כה, גיד. רש"י)

לכאורה תמוה, מדוע צריך רש"י לפרש ד"שש הוא פשתן" - הרי כבר מצינו לשון "שש" לעיל בפ' מקץ (מא, מב), "וילבש אותו בגדי שש", ושם לא פירש רש"י כלום, ומדוע הוצרך לפרשה כאן (וראה גם משכיל לדוד כאן)?

ויש לבאר בפשטות:

פירושה של תיבת "שש" ידועה לכל אחד המבין לשון הקודש, ואין צורך לפרשה, ולכן לא פירשה בפ' מקץ, ופירושו כאן לא בא לפרש מהו "שש" אלא לתרץ קושיא אחרת. דהנה, הציווי על נדבת המשכן נאמר בכתוב בלשון - "ויקחו לי תרומה גו' התרומה אשר תקחו מאתם". ומשמעות הדברים היא, שכל הדברים שנמנו בכתוב שעל ישראל לנדבם למשכן, כבר היו ברשותם ובידם של בני ישראל מקודם לכן, ולא היתה חסרה אלא פעולת ה'קייחה מהם בלבד.

וא"כ, הוקשה לרש"י, איך היו דברים אלו ברשותם של ישראל במדבר? ולכן פירש בכל דבר כיצד הי' להם דבר זה במדבר (ועיין במקור הדברים, שם נתבארו עפ"ז דברי רש"י על "ועצי שטים" תכלת" ארגמן").

וזהו מה שמפרש כאן "ושש הוא פשתן", כי על פי זה ברור ופשוט כיצד הי' אצל ישראל "שש" מן המוכן, שהרי כבר פירש רש"י "פישון" - הוא נילוס נהר מצרים. . . נקרא פישון. . . שהוא מגדל פשתן, שנאמר אצל מצרים ובושו עובדי פשתים" (רש"י בראשית ב, יא), והיינו, שפשתן גדל במצרים. ובמילא מובן, דכאשר "וינצלו את מצרים" לקחו עמהם גם פשתן. וק"ל.

(ניפ לקושי שיחות ח"א עמ' 157 ואילך)

לקראת שבת

יז

אשר בנה שלמה", דפעולת הכנסה זו לא היתה בדרך פילוק ונטיילת הארון ממקומו, כ"א אדרבה - עי"ז נתנוהו והכניסוהו בבית המקדש, במקומו האחר שנועד לו. וזהו שהביא סיום הכתוב ד"אין לכם משא בכתף עתה עבדו את ה"א", היינו שאף שע"י גניזת הארון תחסר העבודה שע"י המשא בכתף, מ"מ, לא נחסר עי"ז כלל מן העבודה שבמקדש כיון שנשאר הבית בשלימותו כמקודם, ולזה "עתה עבדו את ה"א" בעבודת המקדש.

וי"ף דזהו שסיים הרמב"ם בהלכה זו דאף אורים ותומים שוו לארון שלא חזרו בבית שני, דלכאורה אין לזה מקום בהלכות בית הבחירה דמיירי בצורת הבית ולא בבגדי כהונה (שמקומן בהל' כלי המקדש והעובדים בו, בפרט ששם חוזר

וכותב זה (פ"י ה"י)). אלא דבזה הוסיף נופך לבאר חידושו דאף שהארון הוא מן הבנין עצמו מ"מ לא נחסר מן הבנין בבית שני בהיות הארון גנוז ונסתר - דדוגמא יש לדבר מאורים ותומים, דהנה הרמב"ם ס"ל דהאורים ותומים היו בעצמם ובשלימותם בבית שני, כמ"ש המפרשים (באר שבע סוטה מח, א. ועוד) שלדעת הרמב"ם אבני החושן הם האורים ותומים (ולא שם המפורש שהי' חסר בבית שני), וחזינן דאף שנשתנו שינוי גדול שלא היו משיבין כו' ופעולתם לא היתה בגלוי, אעפ"כ היו שלמים כמקודם ויכלו להשלים מנין בגדי כהן גדול, כסיום הרמב"ם כאן. והוא הדין בארון, שאף שאינו נראה כלל והוא גנוז, אעפ"כ לא נשתנה עי"ז מאומה מגדרו להשלים צורת הבית.

ראי' מן הכתוב על כל זה, ואף גם זאת – לא נסתפק רק בלשונות הכתוב המוכיחים הא דהארון נגנו ע"פ ציווי יאשיהו כו', אלא טרח להעתיק גם שהציווי נאמר "ללויים המבינים לכל ישראל הקדושים לה", וגם המשך דברי יאשיהו אחר ציווי זה, "אין לכם משא בכתף עתה עבדו את ה'א", שכל זה אינו שייך כלל להוכיח הא ד"יאשיהו המלך ציוה וגנזו במקום שבנה שלמה". ובכלל צ"ע מהו שכתב גבי שלמה "וידע שסופו ליחרב בנה בו מקום", דמשמע שבנאו למקום זה על דעת עצמו כיון שידע שסופו ליחרב, ותימה דהא כל מה שנבנה בבית ה' ע"פ הציווי, "הכ"כ בכתב מיד ה' עלי השכיל" (דה"א כח, יט), ולא מדעתו.

וזהו "ובעת שבנה שלמה כו' וידע שסופו ליחרב בנה בו מקום כו'", דאין הפירוש בזה לומר שבנה מקום זה על דעת עצמו ח"ו, רק בזה רצה לבאר דכיון שכבר בעת הבני' ה' ידוע שסופו ליחרב הרי בניית מקום הגניזה היתה נחשבת חלק מן הבני' עצמה. פירוש, דע"י שידע שלמה בעת בנייתו מטרת בני' זו דחפירת המטמוניות (שבודאי היתה ע"פ הציווי), אזי בעת הבנין נתקדש המקום כראוי לשם קדושת ארון. ולכך הדגיש צורת המקום, "מטמוניות עמוקות ועקלקלות", היינו דבוננו של המקום כבר ידעו בו שלגניזה נועד. וזהו "יאשיהו המלך צוה וגנזו במקום שבנה שלמה", דבזה מוכיח דגניזת הארון לא היתה "בדיעבד" אחר שכבר נחרב הבית והוצרכו להציל הארון, אלא בימי יאשיהו הרבה קודם החורבן, בזמן שלא בא הבית לכלל שום סכנה כידוע תוקף יד ישראל בימי יאשיהו. והוסיף, דאופן הכנסת הארון למקום זה ה' בדומה להכנסתו למקומו הגלוי ע"י שלמה, דבשניהם ה' הדבר ע"י המלך, "יאשיהו המלך צוה כו'", בדומה להכנסתו בקדה"ק ע"פ ציווי שלמה מלך ישראל. ותו, שבשניהם ציוו ההכנסה להיות ע"י העובדים במקדש, כי צורך מקדש הוא, וכשם שבימי שלמה הכניסוהו הכהנים (מלכים א שם, ו), כן אצל יאשיהו הכניסוהו ה"לויים המבינים כו'", וזהו שלשון יאשיהו בציוויו היתה "תנו את ארון הקדש בבית

יינה של תורה

ביאורים בעניני הפרשה על דרך החסידות

"להפוך" את ה"גביע"

מדוע "הפך" הרמב"ם את גביעי המנורה? / מנורה – להפיץ אור וקדושת השכינה בעולם / ההשפעה לעולם השפל ב"פה רחב" ו"הפוך" דווקא

מדוע "הפך" הרמב"ם את גביעי המנורה?

המנורה הטהורה נתעטרה בגביעים, כפתורים ופרחים, ובצורת הגביעים שהיו בקנים פירשו רבותינו: "כמין כוסות אלכסנדריים", וכתב הרמב"ם בפירוש המשניות² שכוס אלכסנדריאה "שוליים שלו צרים", היינו שחלקו התחתון המחזיק את המשקה הוא צר ביותר, ושפתו העליונה היא רחבה, וכן פסק בספר הי"ד³: "הגביעים דומין לכוסות אלכסנדריאה שפיהן רחב ושוליהן קצר".

והנה, לאחר שמבאר הרמב"ם צורת המנורה מסיים "וזה היא צורתה", ובכתבי יד בא ציור המנורה. ומוצאים אנו דבר בולט ביותר: בציור המנורה שבכתבי יד אלו מצוירים כל ה"גביעים" כשזויותם הצרה כלפי מעלה, וצד הרחב של המשולש פונה מטה!

והלא תימה הדבר, גביע טבעו ודרך הנחתו הוא כשפיו כלפי מעלה, ומאי טעמא "הפך" הרמב"ם את כ"ב הגביעים וציירם כשפתחם פונה מטה?

[וכן הוא גם בציור המנורה שבגוף כתי"ק של הרמב"ם⁴ שצייר צורת המנורה. ואף

(1) מנחות כח, ב.

(2) מנחות סוף פ"ג.

(3) הל' בית הבחירה פ"ג ה"ט.

(4) בפירושו למשנה, וראה במקור הדברים (לקוט שיחות עמ' 172) שנעתק שם הציור שבגוף כתב יד קודש הרמב"ם.

שכתב שמצייר זה אי אפשר "שתדע ממנו תבנית הגביע בדקדוק", כי אם "כללותה היאך הייתה", שלכן אינו מצייר את המנורה בדקדוק אלא כללותה על ידי סימנים ורמזים: גביע נסמן במשולש, כפתור בעיגול ופרח בחצי עיגול, מכל מקום ברור שלא יצייר את הגביעים באופן הפוך מכפי שהיו במציאות, כ"ב פעמים!].

ויש לבאר טעם הדבר על פי ביאור מהותו של בית המקדש והמנורה, ומה שיש ללמוד מזה בדרכי עבודת הבורא ית"ש.

המנורה – להפיץ אור וקדושת השכינה בעולם

מטרתה של המנורה ונרותיה אינה בשביל להאיר את בית המקדש שהרי "לא לאורה אני צריך", דמקום המקדש הוא מואר מצד עצמו באור הקדושה. כי אם "עדות הוא לכל באי עולם שהשכינה שורה בישראל"⁵, שאור המנורה היה הולך ומשפיע קדושה וטהרה בכל העולם כולו.

ומהאי טעמא חלונות שבמקדש היו "שקופים אטומים" – שקופים מבחוץ ואטומים מבפנים, שלא כמו חלון רגיל העשוי באופן שפתחו צר מבחוץ והולך ומתרחב כלפי פתחו שבבית, שכך מכניס החלון היטב את האור אל צדדי החדר. אבל בבית המקדש היה להיפך: מבפנים היו "אטומים" – "קצר", ומבחוץ "שקופים" – "מרחיב והולך לצד חוץ", וכל זה מכיון ש"לא לאורה הוא צריך", אלא להיפך "שתהא אורה יוצאת מהיכל שתאיר לעולם".⁶

ועל פי זה תוכן צורת גביעי המנורה, כי בצורתם זו מתבטאת השפעת אור בית המקדש על העולם שבחוץ:

בביאור הרמז שבגביעי המנורה כתב רבינו בחיי⁸, שגביע מהותו "שיש לו בית קיבול, והוא משקה ומרווה", וגביעי המנורה רומזים על "הגלגלים", שמקבלים לתוכם "כוחות העליונים" כדרך שמקבל הגביע את המשקה, ו"משפיעים כח בעולם השפל" כדרך שהגביע משקה ומרווה את האדם.

מהותם של הגביעים אם כן, הוא בשני פנים: מחד מרמזים הם על קבלת אור הקדושה הנמשך במקדש, כשם שהגביע מקבל המשקה, ומאידך מרמזים על המשך תפקידו של הגביע – להריק את המשקה ולהרוות את האדם, וכמו כן אין יעודו של האור הנמשך במקדש להשאר שם בלבד אלא להפיצו הלאה להאיר תבל ויושביה.

(5) שבת כב, ב.

(6) מלכים א' ו, ד.

(7) כל זה במנחות פו, ב. ובפרש"י מכת"י על אתר, ועל פי גרסתו בגמ'.

(8) בפירושו לתרומה כה, לא.

דס"ל ארון במקומו נגנו . . ועכ"פ לענין ביאת מקדש מסתברא דבהכי תליא, דהא כתיב מבית לפרוכת אל פני הכפורת וכו'.

פירוש, דרצה להכריע שנגנו במקומו (ולא בלשכת העצים כאידך מ"ד) כי רק להך מ"ד יש איסור ביאת מקדש בזה"ז.

איברא דצ"ע בתירוץ זה, דהא

הרמב"ם עצמו הטעים כבר מה שפסק שם גבי קדושת הבית בזה"ז שהוא "לפי שקדושת המקדש וירושלים מפני השכינה, ושכינה אינה בטלה", והיינו דאינו שייך רק להארון ולמקומו אלא הוא ענין רוחני הנמשך מקדושת השכינה שהיתה שורה בכל הבית ע"י הארון. גם קשה דלביאור היעב"ץ לא הי' צריך להאריך כ"כ בתיאור גניזת הארון, וכדי להכריע לענין מקום הארון בזה"ז הו"ל רק לפרש הא ד"ארון במקומו נגנו" ותו לא מירי (ואדרבה, העיקר חסר מן הספר כי בלשון הרמב"ם גבי שלמה ש"בנה בו מקום לגנוז בו הארון" אפ"ל ד"בו" קאי על הבית ולא על מקום הארון לבדו). ועוד יוקשה, דא"כ אמאי לא הביא ע"ז הכתוב שהביאו בסוגיא דיומא שם "ויהי שם עד היום הזה" (מלכים א' ח, ט), דבו נתפרש הא דאף בזה"ז נמצא הארון במקומו, והרי להיעב"ץ עיקר הנפקותא מהא ד"ארון במקומו נגנו" הוא לענין הכניסה בזה"ז. גם לא מצינו בתיירוץ שום מזור על זה שהרמב"ם אף הזקיק עצמו להכריע גם גבי הפלוגתא ביומא ע"י מי נגנו.

והנראה בהקדים דלכאורה הלכה זו הביאה הרמב"ם שלא במקומה, דסדר דברי הרמב"ם בהלכות בית הבחירה הוא

בארון שהוא מכל"י המקדש בפרק שמדבר בצורת הבית. ולכך יש לחדש דלהרמב"ם דין זה שמקום הארון בקדה"ק הוי דין בכללות צורת הבית, ובוה נשתנה הארון משאר כלים דאין זה רק כלי שמקומו בקדה"ק (כמקומות שאר כלים) אלא הנחת הארון שם הוי חלק מבינין המקום דקודש הקדשים עצמו ויצירת "צורת הבית" כהלכתה, דע"ז נעשה "בית לה", כמ"ש בפרשתנו "ונועדתי לך שם".

אלא שמעתה עולה פליאה עצומה, דנמצא שבבית שני שלא הי' הארון במקומו נחסר מבינין קדה"ק עצמו, וצורת הבית לא היתה שלימה, כי בניית קודש הקדשים היא "עיקר בבינין הבית" (כלשונו בפ"א). והוא הוא מה שהאריך הרמב"ם בהלכה דידן, להסיר פליאה זו.

דהנה הרמב"ם טרח כאן להאריך בכמה פרטים, ונראה שהוא שלא לצורך ואין בוה נפקותא. מה שפירש דבניית המקום לגנוז בו הארון היתה ע"י שלמה המלך, וגם הוסיף דהמקום שבנה הי' "למטה במטמוניות עמוקות ועקלקלות", וגם הדגיש ד"יאשיהו המלך צוה וגנוז", ולא נתספק לומר ד"יאשיהו גנוז", וכן ייתר בלשונו "וגנוז במקום שבנה שלמה" ולא "וגנוז שם", ועוד הצריך עצמו להביא

ומשני אלו – תפקידו העיקרי של הגביע הוא "השקות ולהרוות", דכלי קיבול כחבית וכיוצא עיקר יעודם הוא לאצור את המשקה ולשמרו, אך הכוס והגביע מטרתם ועיקרם הוא להריק המשקה ולהרוות השותה ולשם כך מקבלים מלכתחילה את המשקה, וכמו כן בית המקדש עיקר יעודו הוא להאיר את העולם!

ועל כן דייק הרמב"ם ו"הפך" את כ"ב הגביעים – דאם עומד הגביע על שוליו הרי מורה הדבר על שמירת המשקה בתוכו, אבל הגביעים שבמנורה היו הפוכים ופיהם כלפי מטה, כי כאשר הגביע "משקה ומרוה", אזי הופכים את הגביע, כדי שיורק הגביע, וישקה וירוה את השותה, ובזה מרומזת היטב מטרת המקדש והמנורה וגביעיה – להפיץ את אור הקדושה כלפי חוץ, ולהשפיע ל"עולם השפל".

ההשפעה לעולם השפל דוקא ב"פה רחב" ו"הפוך"

ומגביעי המנורה ילמוד האדם האיך יש לו לעבוד את קונו:

עבודת ה"מנורה" היא העבודה שאינה מצתמצמת בינו לבין קונו, אלא ש"יוצא מעצמו" והולך ליהודי אחר להשפיע עליו שיתקרב עוד יותר אל הבורא ית"ש, וכן העבודה של בירור וזיכוך ענייני העולם הגשמיים, שיוצא מד' אמות של תורה ותפילה ומעלה לקדושה את עסקי העולם. אשר כל אלו הם מעין ענין בית המקדש והמנורה – להודיע ולהפיץ הקדושה "לכל באי עולם".

והנה באופנה של עבודה קדושה זו, יש לנו ללמוד מצורתם של הגביעים, שהיו גביעים עם שלש פרטים מיוחדים: א. פיהן רחב. ב. הפה הרחב היה מופנה כלפי מטה. ג. צורת הגביעים הייתה הפוכה מדרך הרגיל.

ומכל אחד מהפרטים הללו יש ללמוד באופן עבודת ההשפעה ל"עולם השפל":

א. "פיהן רחב": כאשר עוסק האדם בעבודה עם עצמו, הרי עבודה זו יש לה גבול ומידה⁹, אבל כאשר עומד לילך ולהשפיע לזולתו, עליו לעמוד ולקבל ב"פה רחב" – למלא עצמו באור הקדושה התורה והמצווה בריבוי גדול ובאופן "רחב", למעלה מכל מידה וגבול.

ב. הפה רחב של הגביעים היה מופנה כלפי מטה: מזה יש ללמוד, שאין להסתפק בכך שקודם שיוצא להשפיע בעולם הרי הוא ממלא עצמו קדושה ברחבות גדולה, אלא גם ההשפעה עצמה – שאז פה הגביע מופנה כלפי מטה – צריכה להיות בריבוי ובשפע בלי הגבלה. עליו להשפיע ל"עולם השפל" ברחבות ובלי הגבלות כלל.

9) בערך הרחבות וה"בלי גבול" שבעבודה עם הזולת, שהרי גם בעבודה עם עצמו צריך להיות "בכל מאורך" – למעלה ממדידה והגבלה.

הידושי סוגיות

עיון ופולפול בסוגיות הפרשה

דין גניזת הארון לפני חורבן הבית

יביא ביאור היעב"ץ במה שהאריך הרמב"ם בתיאור גניזת הארון להכריע דנגנז במקומו, ויקשה דעדיין לא נתבארו הרבה דקדוקים ב' ההלכה / יחדש דלהרמב"ם הארון הוא מצורת הבית עצמו ולא מכליו ועפ"ז מיישב שפיר כללות ההלכה דבזה מבואר איך היתה צורת הבית שלימה אף בבית שני שלא חזר בו הארון

משיבין ברוח הקודש כו'. ע"כ.

ומקורו בסוגיית הגמרא ביומא נב, ב. וכבר תמה בזה היעב"ץ על אתר, מה ראה הרמב"ם להביא בהלכותיו סיפור מאורעות זה ולמאי הלכתא. ומה גם שמקום גניזת הארון במחלוקת שנוי, כמבואר בהמשך הסוגיא דיומא, ולמה נצרך הרמב"ם להכניס עצמו להכריע בפלוגתא זו בלי נפקותא לדינא. וכתב ליישב ד"צורך גדול יש לרבינו בדבר זה לפי שיטתו שתפס לו לקמן בפ"ו מהלכות הללו. . . שקדושת הבית לא בטלה. . . דסבר רבינו דהך מילתא דקדושת הבית אזלא כמאן

בדין הארון שנתפרש בפרשתנו, איתא ברמב"ם רפ"ד מהל' ביהב"ח: אכן היתה בקדש הקדשים במערבו שעלי' ה' הארון מונח כו', ובעת שבנה שלמה את הבית וידע שסופו ליחרב בנה בו מקום לגנוז בו הארון למטה במטמוניות עמוקות ועקלקלות, ויאשיהו המלך צוה וגנוז במקום שבנה שלמה, שנאמר ויאמר ללוים המבינים לכל ישראל הקדושים לה' תנו את ארון הקודש בבית אשר בנה שלמה בן דוד מלך ישראל אין לכם משא בכתף עתה עבדו את ה' אלקיכם וגו', ונגנז עמו מטה אהרן וכו' וכל אלו לא חזרו בבית שני. ואף אורים ותומים שהיו בבית שני לא היו

ג. טבע הגביעים הוא להיות מונחים על שוליהם, ובמנורה היו הפוכים, כי האדם העוסק בעבודתו בינו לבין קונו, ויוצא להשפיע בחוץ – הרי זה היפך טבעו, וכדי לעסוק בעבודה זו צריך הוא לשנות רגילותו. וזהו ענין "הפיכת הגביע" שיוצא מטבע רגילותו ומהפך סדר עבודתו להשפיע לזולת ול"עולם השפל". ואזי יכול "להשקות ולהרוות" את אור הקדושה בעולם בלא הגבלות ומדידות כלל, ובאופן "רחב" דווקא.

פנינים

דרוש ואגדה

הציווי לעשות מקדש לדורות

ועשו לי מקדש

(כה, ח)

שנינו בספרי "בכל מקום שנאמר לי קיים לעולם ולעולמי עולמים . . . במקדש הוא אומר ועשו לי מקדש" (בהעלותך יא, טז). ועד"ז איתא במדרש "בכל מקום שנאמר לי אינו זו לעולם לא בעוה"ז ולא לעוה"ב . . . במקדש ועשו לי מקדש" (ויק"ר פ"ב, ב).

ובפירושו דברי הספרי הנ"ל כתב הרמב"ם בספר המצוות "ואמרו כל מקום שנאמר לי ה"ה קיים לעולם, כלומר שהוא דבר מתמיד ואינה מצוה לפי שעה אבל הוא ראוי ומחוייב לדורי דורות" (מ"ע קעו). והיינו, שהפירוש ד"קיים לעולם" אינו רק שהמקדש קיים לעולם, אלא שחייב הגביר קיים לעולם, דכל מקום שנאמר לי ה"ז ציווי תמידי לדורות.

ולכאורה צריך ביאור, איך יתכן לקיים מצוות "ועשו לי מקדש" בזמן הזה, כאשר חרב הבית ר"ל?

ויש לבאר זה ע"פ מאמר המדרש (תנחומא צו יד) שהקב"ה אמר ליחזקאל "אמור להם (לישראל) ויתעסקו לקרות צורת הבית בתורה ובשכר קרייתה . . . אני מעלה עליהם כאילו הם עוסקין בבנין הבית", ויתירה מזו, שהקב"ה אמר "ובשביל שבני נתונים בגולה יהא בנין ביתי בטל (בתמי) א"ל כו", היינו שע"י העסק בצורת הבית אין "בנין ביתי בטל".

ובביאור הדברים יש לומר, דכיון שמצוות בנין בית המקדש הוא ציווי תמידי, ובזמן הזה אי אפשר לבנות הבית בפועל, לכן נשאר עכ"פ חלק זה של העסק בבנין הבית, הלימוד בצורת הבית, שבוה מקיימים מצוות "ועשו לי מקדש" ובוה אין "בנין ביתי בטל"!

ונמצא, שהלימוד בצורת הבית אינו רק כזכר רוחני לבית המקדש, אלא העיסוק בצורת הבית יש בו מגדר מצות בנין בית המקדש!

[ועיין במקור הדברים שם נחבארו עוד אופנים בקיום מצוות ועשו לי מקדש בזמן הזה].

(יעיין בארוכה בלקוטי שיחות ח"י עמ' 411 ואילך. חל"ז)

עמ' 123 ואילך)

בנין המקדש בפחות מכ"ד דקות!

ועשו לי מקדש

(כה, ח)

גבי אופן התהליך של ביאת משיח צדקנו והתחלת העבודה בבית המקדש השלישי במהרה בימינו, יש החושבים שמביאת המשיח ובנין המקדש עד התחלת העבודה בו בפועל עלול להמשך זמן רב.

ויש להוכיח שאין הדבר כן:

ישנם הסוברים שכהן אסור לשתות רביעית יין בזמן הזה, כי במהרה יבנה בית המקדש, ושיכור אסור בעבודה (ראה תענית יז, א. רמב"ם הל' ביאת מקדש פ"א ה"ז). והנה, להפיג השכרות של יין יכולים ע"י שני אופנים: א. שינה. ב. שהי"י כדי הליכת מיל (עירובין סד, ב. שו"ע או"ח סצ"ט ס"ב). והשיעור של הליכת מיל הוא י"ח דקות. והשיעור היותר גדול בזה הוא כ"ד דקות (שו"ע שם סתנ"ט ס"ב).

ומזה שכהן אסור לשתות רביעית יין בזמן הזה (לדעה אחת), אף שכדי להפיג יין זה לוקח לכל היותר כ"ד דקות, הנה מזה יש ראי' מוכחת שמזמן ביאת המשיח עד הזמן שיהיו מוכנים לגשת לעבודה בבית המקדש בפועל – ויצטרכו לכהן זה לעבוד בה – הוא זמן מועט ביותר, פחות משיעור הליכת מיל, שזהו לכל היותר כ"ג דקות ונ"ט שניות!

(ע"פ לקוטי שיחות ח"י עמ' 618 ואילך)